

Володимир Марчук

Остроз (Україна)

НАПРЯМКИ ЕМІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ З ВОЛИНСЬКОГО ВОЄВОДСТВА В 1921–1939 РР.

Еміграція населення з території Волинського воєводства розпочалася майже відразу після її включення до складу Польської держави за Ризьким мирним договором від 18 березня 1921 р. По відношенню до українців та інших національних спільнот (окрім поляків) проводилась дискримінаційна національна і релігійна політика. У таких складних умовах життєдіяльності частина населення змушена була виїжджати за кордон. Польська влада була зацікавлена в еміграції, оскільки розглядала її як засіб зниження напруги в соціально-економічному житті, суспільно-політичній сфері, у вирішенні єврейського питання. З іншого боку, в цілому ряді країн Європи, Північної і Південної Америки створювалися сприятливі умови для припливу робочої сили з території Польщі. Саме в період між Першою і Другою світовими війнами за рахунок переселенців з Волині сформувалися нові центри української діаспори в світі або зміцнили вже існуючі.

Процес еміграції населення з території Волинського воєводства регулювався польською владою. Виїзд за кордон здійснювався відповідно до норм розробленого міграційного законодавства (закон «Про еміграцію» 1927 р). Координацією еміграційного руху, його документально-візовим, медичним, транспортно-логістичним, інформаційним та іншим забезпеченням, контактами з владою зарубіжних країн займався Варшавський емігрантський синдикат, структурні одиниці (відділи і агентури) якого діяли і у містах Волинського воєводства. Транспортування мігрантів до місць переселення здійснювалася морським і залізничним транспортом. На території Волині представництва світових мореплавних компа-

ній активно проводили рекламно-агітаційну діяльність з питань еміграції.

Еміграція населення із Волинського воєводства у 1921–1939 рр. здійснювалася в трьох напрямках: європейському (країни Європи), трансатлантичному (країни Північної і Південної Америки), близькосхідному (Палестина). Європейський напрямок був представлений переважно Францією. Трудова еміграція до Франції була частиною світового міграційного процесу. Переселення Францію мала колективний (через посередництво французьких фірм, які здійснювали масове набір і транспортування мігрантів) і індивідуальний (на підставі запрошень або робочих контрактів) характер. Найбільш компактне працевлаштування волинських емігрантів спостерігалось в північних департаментах Франції – в Па-де-Кале, Ельзасі і Лотарингії, Пікардії, Паризькій окрузі.

Через Атлантику волинські емігранти прямували в США, Канаду, Аргентину, Бразилію, Уругвай, Парагвай та інші країни. В основу імміграційної політики в США були покладені два законодавчі акти – «Статут про імміграційних квоти» 1921 року й «Закон Джонсона» 1924 р. Незважаючи на їх обмежувальний характер, еміграція із Волинського воєводства в США особливої популярності набула в 1920-х рр. Значну частину емігрантів з Волині становили представники єврейського населення. Еміграція в Канаду набула поширення після підписання в 1925 р урядом цієї країни 2-річних угод з місцевими залізницями для колонізації західних провінцій. Це відкрило нові можливості для еміграції із Волинського воєводства сільськогосподарських робітників і домашньої прислуги. Всього протягом 1926–1938 рр. з Волині в Канаду виїхало 11,1 тис. чоловік, які в основному працевлаштувалися в провінціях Манітоба, Альберта та Саскачеван.

У результаті сприятливої міграційної політики Аргентини і Польщі, активної діяльності світових колонізаційних і мореплавних компаній особливе місце в еміграції із Волинського воєводства отримала Аргентина. Масова еміграція в Аргентину протягом 1920–30-х рр. привела до того, що напередодні Другої світової війни були сформовані колоніальні центри українських емігрантів в

провінціях Кордоба, Місіонес, Тукуман, Чака, Парана, Санта-Фе, Ріо-Негро та інших регіонах цієї країни. Всього за 1926–1938 рр. в Аргентину емігрувала 24,1 тис. осіб. На активізацію еміграції до Бразилії вплинуло діяльність колонізаційної товариств, Морської і колоніальної ліги, які отримували концесії на колонізацію земель від урядів Польщі та Бразилії. Так були утворені колонії «*Águia Branca*» в провінції Еспіриту-Санту, «*Morska Wola*», «*Nowa Swoboda*» і «*General Dreszer*» в провінції Парана, «*Santa Rosa*» в провінції Ріо-Гранді-ду-Сул і ін. на Протягом 1926–1938 рр. в бразильські штати приїхала 6,4 тис. осіб з Волині. Еміграція в Уругвай стала своєрідною альтернативою для тих волинян, які з фінансових причин не могли емігрувати в Аргентину. Характерною особливістю переселення із Волинського воєводства в Парагвай був його початок в 30і рр. ХХ ст. Пік еміграції до цієї країни відзначався в 1937–1938 рр., коли з території воєводства в Парагвай виїхало 4,9 тис. осіб. В результаті колонізаційної політики Польщі початок практикуватися сільськогосподарська еміграція в Перу. поодинокими були випадки еміграції в Чилі, Колумбію, Еквадор і Венесуелу. У латиноамериканських країнах поза Південною Америкою (Мексика, Куба) еміграція із Волині була незначною.

Через дискримінаційну національну та конфесійну політику польської влади, активної діяльності сіоністських організацій в 192030-і рр. розширилася еміграція єврейського населення з території Волинського воєводства. Серед неєвропейських країн переселення з Волині в Палестину стояло на другому місці після Аргентини. У 1926–1938 рр. з воєводства в Палестину виїхало 6,9 тис. осіб. Значну частину єврейських мігрантів становила молодь. Найбільш численними єврейськими сільськогосподарськими поселення в Палестині були Бет-Альфа, Гева, Дганія-Бет, Кирьят-Анава, Ейн-Харод, Тель-Йосеф, Хефці-Ба, Ягур і ін. Однак основна маса єврейських мігрантів виявилася в містах, де працювала в промисловості, торгівлі та сільському господарстві.

В ході комплексного аналізу різноманітних джерел встановлено, що всього протягом 1926–1938 рр. з території воєводства легально виїхало близько 55,5 тис. осіб, з яких основна маса емігру-

вала до Аргентини (24,1 тис. осіб), Францію (1,6 тис. осіб), США (2,6 тис. осіб), Канаду (11,1 тис. осіб), Бразилію (6,4 тис. осіб), Палестину (6,9 тис. людина), в інші країни світу – 59 тис. осіб. Вихідці з Волині залучалися до сільськогосподарського, промислового, будівельного та обслуговуючого секторів економіки країн еміграції, де займалися переважно фізичною працею. Слабкий рівень механізації праці, транспортної інфраструктури, житлового та соціального забезпечення, важкі умови праці і високий рівень експлуатації робочої сили, суворі природно-кліматичні умови, політичне безправ'я і перебування в іноетнічному середовищі ускладнювали процес соціальної адаптації мігрантів.

Список основних джерел та літератури:

1. Качараба С.П. Еміграція з Західної України (1919–1939 рр.) / С.П. Качараба. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2003.
2. Качараба С. Еміграційна політика Польщі та її реалізація у Волинському воєводстві (1921–1939 рр.) / С. Качараба // Волинська трагедія: через історію до порозуміння. – Луцьк, 2013.
3. Макар Ю. Передумови еміграції з Волині в 1920–1930 рр. / Ю. Макар, А. Шваб // Питання історії нового і новітнього часу : зб. наук. ст. – Вип. 4, ч. 1. – Чернівці : Зелена Буковина, 1995.
4. Трощинський В. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище / В.П. Трощинський. – К. : Альтернативи, 1994.
5. Шваб А. Еміграційна політика Польщі (1918–1939 рр.) / А. Шваб. – Луцьк, 2014.